

Bir Kamu Üniversitesindeki Öğrencilerin Afetlere İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi: İzmir Örneği

Özüm Erkin¹, Müge Coşğun², Begüm Güler³, Özge Karaaslan⁴,
Canan Almaç⁵, Zeynep Dağ⁶

Öz

Bu çalışma, İzmir Demokrasi Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin afetlere yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla yapıldı. Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki araştırmada, evreni 8779 öğrenci oluşturdu, tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 368 öğrenci çalışmaya dahil edildi. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Birey Tanıtım Formu" ve "Afet Tutum Ölçeği" kullanılarak, yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı. Katılımcıların yaş ortalaması 21.18 ± 4.52 olup, %64.1'i kadınlardan oluştu. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların %62.8'i daha önce bir afetle karşılaştığını, %83.4'ü afet eğitimine ihtiyaç duyduğunu ve %66.3'ü afet tatbikatlarına katıldığını belirtti. Afet Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 72.53 ± 11.7 olarak saptandı. Afetlere yönelik tutumlar ile afete maruz kalma, afet eğitimi alma, afet yönetimi bilgilerine dikkat etme, afete hazırlık için bilgi kaynağına ulaşma ve afet gönüllülüğü yapma arasında anlamlı ilişkiler tespit edildi ($p < 0.05$). Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin afetlere yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu görüldü. Öğrencilerin afetlere yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını geliştirmek amacıyla afet eğitimleri ve farkındalık programlarının düzenlenmesi, toplumun afetlere hazırlık düzeyine önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Bilgi, Davranış, Tutum, Üniversite Öğrencisi

¹ Doç. Dr., Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
İlgili yazar e-posta/Corresponding author e-mail: : ozum.erkin@gmail.com ORCID No: 0000-0002-0977-2854

² Arş. Gör., Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
e-posta/ e-mail: mugecosgun@outlook.com.tr ORCID: 0000-0003-1673-882X

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Halk Sağlığı Hemşireliği ABD, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
e-posta/ e-mail: begumguler98@gmail.com ORCID: 0000-0002-2688-4313

⁴ Lisans Öğrencisi, Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
e-posta/ e-mail: ozge1334@hotmail.com ORCID: 0009-0002-1152-7505

⁵ Lisans Öğrencisi, Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
e-posta/ e-mail: cananalmac25@gmail.com ORCID: 0009-0003-0267-2660

⁶ Lisans Öğrencisi, Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir
e-posta/ e-mail: zeynepppdag35@gmail.com ORCID: 0009-0001-0208-5859

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Erkin, Ö., Coşğun, M., Güler, B., Karaaslan, Ö., Almaç, C., ve Dağ, Z., (2025). Bir Kamu Üniversitesindeki Öğrencilerin Afetlere İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi: İzmir Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 196-212.

Determining the Knowledge, Attitudes and Behaviors Regarding Disasters of Students at a Public University: İzmir Case

Abstract

This study aimed to examine the knowledge, attitudes, and behaviors of university students regarding disasters. Conducted as a descriptive and cross-sectional study, the research included 368 students selected through stratified sampling from a population of 8,779 students at İzmir Democracy University. Data were collected using a "Personal Information Form" and the "Disaster Attitude Scale" through face-to-face interviews. The participants' mean age was 21.18 ± 4.52 years, and 64.1% were female. The findings revealed that 62.8% of the participants had previously experienced a disaster, 83.4% reported needing disaster education, and 66.3% had participated in disaster drills. The average total score on the Disaster Attitude Scale was 72.53 ± 11.7 . Significant relationships were identified between disaster attitudes and variables such as experiencing a disaster, receiving disaster education, paying attention to disaster management information, knowing how to access resources for disaster preparedness, and volunteering in disaster activities ($p < 0.05$). In conclusion, the disaster attitudes of university students were found to be above the moderate level. To improve students' knowledge, attitudes, and behaviors regarding disasters, implementing disaster education and awareness programs is recommended. These initiatives could significantly contribute to enhancing societal disaster preparedness and resilience.

Keywords: Attitude, Behavior, Disaster, Knowledge, University Student

1. GİRİŞ

Kendiliğinden gerçekleşen doğal olaylar, ekosistemlere verilen zararlar, hızla artan nüfus ve kontrolsüz şehirleşme gibi faktörler, afetlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Kourtiti vd., 2023). Türkiye, jeopolitik konumu, coğrafi ve iklimsel özellikleri nedeniyle afetlere maruz kalma riski yüksek bir ülkedir. Afet meydana geldiğinde, zarar gören toplumların hızlı ve etkili bir şekilde yardım alması hayati önem taşımaktadır (Erdoğan, 2018). Afetlerin tamamen önlenmesi mümkün olmasa da, gerekli hazırlıkların yapılması ve alınacak tedbirlerle afetlerin yol açabileceği zararların en aza indirilmesi mümkündür (Ergünay, 2007; Yiğit vd., 2020). Afetlerin etkilerini azaltmak ve toplumsal direnci artırmak için bireylerin afetlere yönelik tutumları kritik bir rol oynamaktadır. Afet tutumu, bireylerin afet risklerini algılama, bu risklere karşı hazırlık yapma ve afetlere etkin şekilde yanıt verme yönündeki düşünce ve eğilimlerini ifade eder (Paton, 2003; Gerdan, 2014). Toplumdaki bireylerin afetlere yönelik tutumlarını anlamak, sadece kişisel farkındalığı artırmakla sınırlı kalmayıp, afet yönetimi süreçlerinin etkin bir şekilde planlanması ve uygulanması açısından da büyük öneme sahiptir (Bulat ve Özbaşı, 2021). Literatürde, afetlere yönelik olumlu tutumların bireylerin hazırlık ve müdahale davranışlarını güçlendirdiği, böylece afetlere karşı daha dayanıklı topluluklar oluşturulmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır (Mariam vd., 2021). Bireylerin afetlere yönelik tutumlarının şekillenmesinde önceki afet deneyimleri, afet eğitimi düzeyi ve toplumsal roller gibi faktörlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Baytiyeh ve Öcal, 2016; Chen vd., 2017). Kadın ve erkek bireyler arasında bu tutumlarda farklılıklar olabileceğini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Baytiyeh ve Öcal (2016), kadınların afetlere yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiğini ve bunun yüksek risk algısı ve toplumsal sorumluluk bilinciyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Afetlere maruz kalan bireylerin afetlere yönelik daha güçlü tutumlar geliştirdiği de belirlenmiştir (Bulat ve Özbaşı, 2021). Bu bulgular, bireysel ve toplumsal düzeyde afet farkındalığını artırmaya yönelik stratejilerin, afetlere yönelik tutumların güçlendirilmesine odaklanması gerektiğini göstermektedir. Afetlere yönelik tutumların ölçülmesi, bireylerin afetlere hazırlık düzeylerini anlamak ve iyileştirmek için kritik bir araçtır. Bu kapsamda, bireylerin afetlere yönelik tutumlarını değerlendiren ölçeklerin kullanımı yaygınlaşmıştır. Örneğin, Paton (2003) tarafından geliştirilen ölçekler bireylerin risk algısı ve hazırlık düzeyini ölçerken, Chen vd. (2017) bu

tutumları daha geniş bir perspektiften değerlendirmiştir. Bu çalışmalar, bireylerin ve toplumun afet yönetimindeki rolünün önemini vurgularken, eğitim ve farkındalık programlarının etkinliğini de ortaya koymaktadır.

Toplum genelinde afet bilinci oluşturmak, afetlere karşı bireysel ve kolektif sorumlulukların farkında olunmasını gerektirir. Afetlere hazırlıklı olmak ve acil durumlarda doğru hareket edebilmek için afetlerle ilgili bilgilendirme ve eğitim büyük önem taşır. Örneğin, evdeki eşyaların sabitlenmesi, acil durum çantalarının hazırlanması gibi basit önlemler, afet anında bireylerin tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir ve toplumsal direnci artırabilir. Türkiye'deki afetlerde yaşanan can ve mal kayıpları, genellikle hazırlıksızlıktan ve afet sırasında yapılacak doğru eylemlerin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır (URL 1). Bu bilinç eksikliğini gidermek için 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. AFAD, afet yönetim politikaları geliştirme yetkisi olan resmi bir kurumdur ve halkı afetlere hazırlık konusunda bilinçlendirmek amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedir. 2021 yılı "Türkiye Afet Eğitim Yılı" olarak ilan edilmiş, afet risk azaltma stratejileri ve bilgilendirme faaliyetlerine odaklanılmıştır. 2022 ise "Afet Tatbikat Yılı" olarak belirlenmiş ve afet durumlarına yönelik tepkilerin pratikte test edilmesi vurgulanmıştır. Bu tür çalışmalar, afet bilincinin toplum genelinde yerleşmesini desteklemektedir (İnal ve Doğan, 2018). Üniversite öğrencileri, afet bilinci ve tutumlarının geliştirilmesinde hedef alınması gereken önemli bir gruptur. Gelecekteki meslekleri ve toplumsal rollerinden dolayı öğrenciler, afet farkındalığını yaygınlaştırma konusunda kilit bir pozisyonadadır (Muttarak ve Lutz, 2014; Cabilao-Valencia vd., 2019). Gerdan (2014), üniversite öğrencilerinin afetlere yönelik bilgi ve tutumlarının genel toplum düzeyine göre daha bilinçli olduğunu, ancak pratikte bu farkındalığın yeterince uygulanmadığını belirtmiştir. Baytiyeh ve Öcal (2016), Türkiye ve Lübnan'daki üniversite öğrencilerinin deprem algılarını incelemiş ve kadın öğrencilerin tutumlarının erkeklere kıyasla daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyetin afetlere yönelik tutumlar üzerindeki etkisini göstermektedir. Son yıllardaki afet istatistikleri, afetlerin sıklığı, şiddeti ve ekonomik kayıplarının arttığını göstermektedir (URL 2, URL 3).

Türkiye'de depremler, afet kaynaklı hasarların %76'sını oluşturmuştur (Kılıcı vd., 2015). Afetler sırasında bireylerin bilgi ve tutumlarının uygun şekilde geliştirilmiş olması, toplumsal direnci artırmak için kritik bir unsurdur. Eğitimin, afet bilinci oluşturulmasında derin bir etkisi olduğu ve bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Muttarak ve Lutz, 2014; Takahashi vd., 2015). Bu nedenle, okullarda ve üniversitelerde afet eğitimi verilmesi, bireylerin afetlere yönelik tutumlarının güçlendirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, İzmir'de bir kamu üniversitesindeki öğrencilerin afet tutum düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarının, üniversite öğrencilerinin afet hazırlığı konusundaki bilgi, tutum ve eylemlerine dair önemli veriler sunarak, literatüre katkı sağlayacağı ve gelecekteki çalışmalar için temel oluşturacağı öngörülmektedir. Bu araştırma "İzmir'de bir kamu üniversitesindeki öğrencilerin afet tutumları ne düzeydedir?" sorusundan hareketle yürütülmüştür.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı kesitsel tiptedir.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırmanın Yapıldığı Yer: İzmir Demokrasi Üniversitesi'nde yürütülmüştür.

Araştırma Süresi: Bu çalışmanın verileri 16.10.2023-16.01.2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni İzmir Demokrasi Üniversitesi'nde okuyan üniversite öğrencileri (N=8779) olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örneklem büyüklüğü hesaplaması şu şekilde yapılmıştır: %95 güven aralığı, olayın görülüş sıklığına göre \pm %5 sapma varsayımı ve %50 gerçekleşme olasılığı ile evrendeki birey sayısı bilinen örnekleme formülü ($n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$) kullanılarak örneklem sayısı en az 368 kişi olarak belirlenmiştir (n: Örnekleme gelecek kişi sayısı; N= Evrendeki kişi sayısı; p = İncelenen olayın görülüş sıklığı; q = İncelenen olayın görülmeşi sıklığı; t = Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer (1.96); d^2 = Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen sapma) (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2017). Tüm bölümlerin eşit temsil edilmesini sağlamak için olasılıklı örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Her fakülteden orantılı sayıda öğrenci sayısına ulaşılması için örnekleme alınması gereken öğrenci sayısı (n:368), üniversitedeki öğrenci sayısına (N:8779) bölünüp örneklem oranı (0.042) elde edilmiştir. Elde edilen örneklem oranı fakülte öğrenci sayıları çarpılarak her fakülteden alınacak öğrenci sayısı hesaplanmıştır (Erdoğan, vd., 2024). Bu hesaplama sonucunda örnekleme alınması gereken öğrenci sayıları; Fen-Edebiyat Fakültesi için 48 katılımcı, Eğitim Fakültesi için 46 katılımcı, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi için 72 katılımcı, Güzel Sanatlar Fakültesi için 5 katılımcı, Diş Hekimliği Fakültesi için 12 katılımcı, Hukuk Fakültesi için 17 katılımcı, Mimarlık Fakültesi için 37 katılımcı, Mühendislik Fakültesi için 49 katılımcı, Sağlık Bilimleri Fakültesi için 47 katılımcı, Tıp Fakültesi için 20 katılımcı, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu için 8 katılımcı, ve Meslek Yüksekokulu için 7 katılımcı olarak belirlenmiştir. Her tabakadan yeteri kadar öğrenci fakültelerden alınan sınıf listeleri kullanılarak basit rastgele örneklem ile seçildi.

Dahil Etme Kriterleri: 18 yaş ve üzeri olmak, Türkçeyi okuyup anlayabilmek, gönüllü katılım göstermek, afetle ilgili profesyonel bir iş yapmamak dahil etme kriteri olarak belirlenmiştir.

Dışlama Kriterleri: İletişimi engelleyen herhangi bir bilişsel, ruhsal veya fiziksel engel, afet alanında iş deneyimi olmaması, ilgili diploma veya sertifika bulunmaması, çalışmaya katılmayı reddetme durumu gibi dışlanma kriterleri arasında yer almaktadır.

2.4. Araştırma Etiği ve Prosedürü

İzmir Demokrasi Üniversitesi'nden araştırmanın yürütülmesi için yazılı izin alınmıştır. Ayrıca, İzmir Demokrasi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Karar no: 2023/07-09, 14.06.2023) etik kurul izni alınmıştır. Katılımcılardan ve araştırmanın gerçekleştirildiği kurumdan da yazılı onamlar alınmıştır.

2.5. Veri Toplama Araçları

2.5.1. Birey Tanıtım Formu

Araştırmacılar tarafından literatür (Türkan ve Kılıç, 2017; Türkan vd., 2019; Sezer ve Tozbey, 2023) doğrultusunda hazırlanan form 20 sorudan oluşmaktadır. Form; yaş, cinsiyet, fakülte, sınıf, bir afete maruz kalma, ailesinden birinin afete maruz kalması, afette yakınıni kaybetme, afette maddi kayıp yaşama, daha önce afet eğitimi alma, ilkyardım eğitimi alma, çevredeki afet planlarının varlığını bilme, bu afet planlarını okuma, afet yönetimi ile ilgili eğitime ihtiyaç duyma, afet risk azaltma faaliyetlerine/tatbikatlarına katılma, afetlere hazırlanma veya müdahale etmeye yardımcı olmak için gönüllü olma, bir afete hazırlanmak için bilgiye ulaşabilme, bilgi kaynağı, il afet politikası ve AFAD faaliyetlerini sorgulayan soruları içermektedir.

2.5.2. Afet Tutum Ölçeği

Türkan ve Kılıç (2017) tarafından geliştirilen ölçek, 23 sorudan oluşmakta olup, "Bilişsel" (7 soru), "Duyuşsal" (9 soru) ve "Davranışsal" (7 soru) olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Katılımcılar, her bir ifade için 1 ile 5 arasında değişen beşli Likert ölçeğinde değerlendirme yaparlar: (1) Hiç katılmıyorum, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Tam katılıyorum şeklinde (Türkan ve Kılıç, 2017). Ölçekten elde edilen puanlar 23 ile 115 arasında değişir. Ölçekten en düşük 23, en yüksek 115

puan alınabilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireyin afet tutumunun yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Türkan ve Kılıç (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ölçeğin genel güvenilirliğini gösteren Cronbach alpha değeri 0,82 olarak belirlenmiş ve yüksek bir güvenilirlik düzeyi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, ölçeğin "Bilişsel" alt boyutu için Cronbach alpha değeri 0,86, "Duyuşsal" alt boyut için 0,85, ve "Davranışsal" alt boyut için 0,85 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları arasında "Bilişsel" alt boyutun %20,65,"Duyuşsal" alt boyutun %17,84 ve "Davranışsal" alt boyutun %16,45 oranında varyans açıkladığı belirlenmiştir. Bu çalışmada ise toplam ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,85 olarak hesaplanmıştır.

2.6. Verilerin Toplanması

Çalışma verileri, 16 Ekim 2023 ile 16 Ocak 2024 tarihleri arasında İzmir Demokrasi Üniversitesi'nde, öğrencilerin belirli kriterlere uygunluğunu kontrol ederek kantin, kütüphane ve diğer ortak alanlarda bireysel ziyaretlerle toplan. Araştırmanın amacı detaylı bir şekilde açıklanmış ve öğrencilerin bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılara potansiyel olarak rahatsız edici soruların olmadığı, verilerin gizli tutulacağı ve kimlik bilgilerinin alınmayacağı temin edilmiştir. Katılımcılar, istedikleri zaman araştırmadan çıkma hakkına sahip oldukları konusunda bilgilendirilmişlerdir. Araştırma formlarının doldurulması yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

2.7. Verilerin Analizi:

Araştırmanın verileri, SPSS 25.0 istatistik programında analiz edilmiştir. Verilerin dağılım özellikleri Kolmogorov-Smirnov kullanılarak incelenmiş; ayrıca çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, afetlere ilişkin bilgi, tutum ve davranışları; sayısal, yüzdeler ve aritmetik ortalamalar kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin afet tutum ölçeği üzerindeki genel puanları ile alt boyutlardaki performansları aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar ile özetlenmiştir. Katılımcıların genel afet tutumlarındaki gruplar arasındaki farklılıkları değerlendirmek için parametrik testler (bağımsız örneklem t-testi, One-Way ANOVA) ve dağılımın normal olmadığı durumlarda parametrik olmayan testler (Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi) uygulanmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 21.18 ± 4.52 olarak belirlenmiş olup, katılımcıların %64.1'i kadınlardan oluşmaktadır. Sınıf düzeyine göre dağılıma bakıldığında, öğrencilerin %27.7'si 1. sınıf, %15.5'i 2. sınıf, %25.3'ü 3. sınıf ve %31.5'si 4. sınıf öğrencisidir. Yaşadıkları yer durumuna göre dağılımda, katılımcıların %47.6'sının yurtdışı, %34.8'inin aile ile, %11.1'inin arkadaşlarıyla evde, %6.5'inin ise evde tek yaşadığı görülmüştür (Tablo 1).

Öğrencilerin %62.8'i afete maruz kaldığını, %65.8'i en az bir aile üyesinin afete maruz kaldığını, %13.3'ü afette yakınına kaybettiğini ve %20.7'si afette maddi kayıp yaşadığını bildirmiştir. Öğrencilerin %27.4'ü afet eğitimi; %33.2'si ilkyardım eğitimi almış olduğunu, %86.7'si afet yönetimine ilişkin bilgilendirmelere dikkat ettiğini, %66.3'ü afet tatbikatına katıldığını bildirmiştir. Üniversite öğrencilerinin %83.4'ünün afet eğitime ihtiyaç duyduklarını düşündüğü, %56.5'inin afete hazırlanmak için bilgi kaynağına ulaşma yolunu bildiği, %25.3'ünün afet gönüllülüğü yapmış olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin yararlandıkları afet bilgi kaynakları sırasıyla %72.3 sosyal medya, %27.2 internet, %0.5 televizyon/radyo olarak belirlenmiştir. Afet yönetiminin paydaları sorulduğunda %43.5 AFAD, %10.1'i Sivil toplum örgütleri, %6.5 belediye

bildirilirken öğrencilerin %39.9'u "bilmiyorum" yanıtı vermiştir. AFAD faaliyetleri sorgulandığında; tatbikat (%52.7), deprem sonrası çalışmalar (%22.3), arama-kurtarma (%20.7), diğer faaliyetler (%4.3) cevapları verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=368)

Özellikler	n	%
Yaş	Ortalama ± SS 21.18±4.52	
Cinsiyet	Kadın	236 64.1
	Erkek	132 35.9
Fakülte / Yüksekokul	Fen-Edebiyat Fakültesi	48 13
	Eğitim Fakültesi	46 12.5
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	72 19.6
	Güzel Sanatlar Fakültesi	5 1.4
	Dış Hekimliği Fakültesi	12 3.3
	Hukuk Fakültesi	17 4.6
	Mimarlık Fakültesi	37 10.1
	Mühendislik Fakültesi	49 13.3
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	47 12.8
	Tıp Fakültesi	20 5.4
	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	8 2.2
	Meslek Yüksekokulu	7 1.9
Sınıf	1. Sınıf	102 27.7
	2. Sınıf	57 15.5
	3. Sınıf	93 25.3
	4. Sınıf	116 31.5
Yaşadığı Yer	Evde tek	24 6.5
	Arkadaşlarla ev	41 11.1
	Aile ile ev	128 34.8
	Yurt	175 47.6
Toplam	368	100.0

SS: Standart Sapma

Üniversite öğrencilerinin Afet Tutum Ölçeği (ATÖ) alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları Tablo 3'te verilmiştir. ATÖ'nün bilişsel alt boyutu için puan ortalaması 19.07±5.11, Cronbach alpha değeri 0.84 olarak bulunmuştur. Duyuşsal alt boyutun puan ortalaması 37.06±6.82, Cronbach alpha değeri 0.85'tir. Davranışsal alt boyutun puan ortalaması 16.39±5.51, Cronbach alpha değeri 0.81 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplam puan ortalaması ise 72.53±11.7 olup, Cronbach alpha değeri 0.85'tir. Alt boyutlar ve toplam puan çarpıklık ve basıklık değerleri -0.74 ile 0.85 arasında değişmektedir ve ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği yüksektir (Tablo 3).

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin afete ilişkin özelliklerinin dağılımı (n=368)

Özellikler		n	%
Afete Maruz Kalma	Evet	231	62.8
	Hayır	137	37.2
Aile Üyesinin Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	242	65.8
	Hayır	126	34.2
Afette Yakınını Kaybetme	Evet	49	13.3
	Hayır	319	86.7
Afette Maddi Kayıp Yaşama	Evet	76	20.7
	Hayır	292	79.3
Afet Eğitimi Almış Olma	Evet	101	27.4
	Hayır	267	72.6
İlk Yardım Eğitimi Almış Olma	Evet	122	33.2
	Hayır	246	66.8
Bulunulan Çevrede Afet Planı Olma Durumu	Var	139	37.8
	Yok	229	62.2
Afet Yönetimine İlişkin Bilgilendirmelere Dikkat Etme	Evet	319	86.7
	Hayır	49	13.3
Afet Tatbikatına Katılma	Evet	244	66.3
	Hayır	124	33.7
Afet Eğitimi İhtiyacı	Evet	307	83.4
	Hayır	61	16.6
Afete Hazırlanmak için Bilgi Kaynağına Ulaşma Yolu Bilme	Evet	208	56.5
	Hayır	160	43.5
Afet Bilgi Kaynağı	Sosyal Medya	266	72.3
	İnternet	100	27.2
	Televizyon/Radyo	2	0.5
Afet Gönüllüğü Yapmış Olma	Evet	93	25.3
	Hayır	275	74.7
Afet Yönetimi Paydaşları	AFAD	160	43.5
	Belediye	24	6.5
	Sivil Toplum Örgütleri	37	10.1
	Bilmiyorum	147	39.9

İzmir ilindeki AFAD Faaliyetleri	Tatbikat	194	52.7
	Arama-kurtarma	76	20.7
	Deprem Sonrası Çalışmalar	82	22.3
	Diğer	16	4.3
Toplam	368	100.0	

SS: Standart Sapma

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Afet Tutum Ölçeği (ATÖ) Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=368)

Ölçek Alt Boyutları	Ortalama±SS	Cronbach alpha	Min-Max	Çarpıklık-Basıklık
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Bilişsel	19.07± 5.11	0.84	7-35	0.28-0.33
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Duyuşsal	37.06 ± 6.82	0.85	17-45	-0.74-0.75
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ)-Davranışsal	16.39 ± 5.51	0.81	7-35	0.85-0.65
Afet Tutum Ölçeği (ATÖ) Toplam Puan	72.53 ± 11.7	0.85	39-115	0.40-0.62

SS: Standart Sapma

Üniversite öğrencilerinin afet tutumlarını etkileyen değişkenlerin dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur. Öğrencilerin tutumları ile cinsiyet ($t=2.071$; $p<0.05$), afete maruz kalma ($t=3.149$; $p<0.05$), aile üyelerinin afete maruz kalması ($t=3.347$; $p<0.05$), afet eğitimi almış olma ($t=2.122$; $p<0.05$), çevrede afet planı bulunması ($t=2.916$; $p<0.05$), afet yönetimi bilgilendirmelerine dikkat etme ($t=2.715$; $p<0.05$), afet eğitimine ihtiyaç durumu ($t=3.959$; $p<0.05$), bilgi kaynağına ulaşma yolunu bilme ($t=3.513$; $p<0.05$), afet gönüllüsü olma ($t=3.313$; $p<0.05$), afet yönetimi paydaşları ($KW=15.219$; $p<0.05$) ve AFAD faaliyetleri ($KW=17.191$; $p<0.05$) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin afet tutumlarını etkileyen değişkenlerin dağılımı (n=368)

Özellikler	ATÖ puan Ort±SS	Test	P
Cinsiyet	Kadın	$t=2.071$	0.039*
	Erkek		
Fakülte / Yüksekökol	Fen-Edebiyat Fakültesi	$KW=15.578$	0.157
	Eğitim Fakültesi		
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi		
	Güzel Sanatlar Fakültesi		
	Diş Hekimliği Fakültesi		
	Hukuk Fakültesi		
	Mimarlık Fakültesi		

	Mühendislik Fakültesi	71.18±10.84		
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	71.34±12.78		
	Tıp Fakültesi	71.20±8.16		
	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	81.00±17.97		
	Meslek Yüksekokulu	83.28±12.39		
Sınıf	1. Sınıf	72.81±11.94	F=0.251	0.861
	2. Sınıf	73.20±12.91		
	3. Sınıf	71.80±11.30		
	4. Sınıf	72.02±10.41		
Yaşadığı Yer	Evde tek	70.54±10.11	KW= 4.403	0.221
	Arkadaşlarla ev	72.21±11.82		
	Aile ile ev	73.57±12.28		
	Yurt	72.13±11.47		
Afete Maruz Kalma	Evet	74.00±11.63	t=3.149	0.002*
	Hayır	70.07±11.45		
Aile Üyesinin Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	73.99±11.54	t=3.347	0.001*
	Hayır	69.74±11.55		
Afette Yakını Kaybetme	Evet	74.95±12.51	t=1.558	0.120
	Hayır	72.16±11.55		
Afette Maddi Kayıp Yaşama	Evet	74.52±11.88	t=1.666	0.096
	Hayır	72.02±11.62		
Afet Eğitimi Almış Olma	Evet	74.63±12.19	t=2.122	0.034*
	Hayır	71.74±11.43		
İlkyardım Eğitimi Almış Olma	Evet	72.97±12.12	t=0.504	0.614
	Hayır	72.32±11.51		
Bulunulan Çevrede Afet Planı Olma Durumu	Var	74.79±12.36	t=2.916	0.004*
	Yok	71.16±11.09		
Afet Yönetimine İlişkin Bilgilendirmelere Dikkat Etme	Evet	73.18±11.46	t=2.715	0.007*
	Hayır	68.34±12.50		
Afet Tatbikatına Katılma	Evet	73.36±11.61	t=1.907	0.057
	Hayır	70.91±11.74		
		71.48±10.71	t=-3.959	0.001*

Afet Eğitimi İhtiyacı	Evet			
	Hayır	77.85±14.76		
Afete Hazırlanmak için Bilgi Kaynağına Ulaşma Yolunu Bilme	Evet	74.38±11.97	t=3.513	0.001*
	Hayır	70.13±10.92		
Afet Bilgi Kaynağı	Sosyal Medya	72.68±11.95	KW=0.267	0.864
	İnternet	72.07±11.07		
	Televizyon/Radyo	76.00±15.55		
Afet Gönüllüğü Yapmış Olma	Evet	75.96±11.81	t=3.313	0.001*
	Hayır	71.37±11.46		
Afet Yönetimi Paydaşları	AFAD	74.92±11.65	KW=15.219	0.001*
	Belediye	73.79±10.45		
	Sivil Toplum Örgütleri	72.78±11.92		
	Bilmiyorum	69.67±11.37		
İzmir İlindeki AFAD Faaliyetleri	Tatbikat	70.67±11.87	KW=17.191	0.001*
	Arama-kurtarma	75.89±9.82		
	Deprem Sonrası Çalışmalar	74.59±12.22		
	Diğer	68.68±10.39		

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; F: OnewayAnova.t: Bağımsız örneklem t testi; KW: Kruskal Wallis *p<0.05

4. TARTIŞMA

Afetlerin sıklığı ve şiddetindeki artış, toplumların afetlere karşı hazırlık düzeyini ve farkındalığını artırmayı her zamankinden daha kritik hale getirmiştir (Rañeses vd., 2018; Türkan ve Kılıç, 2017). Özellikle üniversite öğrencileri gibi genç, öğrenmeye açık ve toplumsal değişimde etkili bir grubun afetlere yönelik bilgi, tutum ve davranışları, gelecekteki afet yönetim politikalarını şekillendirmede önemli bir potansiyele sahiptir (Khorram-Manesh vd., 2018; Nifa vd., 2018). Üniversiteler yalnızca eğitim veren kurumlar olmanın ötesinde, afet bilincinin oluşturulması ve toplumsal dayanıklılığın artırılmasında kritik bir merkez konumundadır. Üniversite yılları, öğrencilerin bilgiyi edindiği, farkındalıklarının arttığı ve değerlerinin şekillendiği önemli bir dönemdir. Bu süreçte, doğru bilgi ve davranış modellerine sahip olmaları, toplumun afetlere karşı hazırlık kapasitesini artırmak açısından kritik rol oynamaktadır (Mathew vd., 2018). Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin afetlere ilişkin bilgi, tutum ve davranışları değerlendirilmiş ve çeşitli alanlardaki eksiklikler ortaya konulmuştur. Bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 21.18 ± 4.52 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmuştur. Türkan ve Kılıç'ın (2017) çalışmasında ise öğrencilerin afetlere yönelik tutumlarının incelendiği ve katılımcıların %50.8'inin erkek, %49.2'sinin kadın olduğu rapor edilmiştir. Patel ve arkadaşlarının (2023) üniversite öğrencileri arasında afete hazırlık ve farkındalık düzeylerini inceledikleri çalışmada, erkek öğrencilerin %78 ile daha yüksek bir oranda olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte, Mohamed ve arkadaşlarının (2023) araştırmasında, yaş ortalaması 21.5 olan katılımcıların %68.9'unun kadın, %31.1'inin ise

erkek olduğu belirtilmiştir. Mathew ve arkadaşlarının (2018) 765 üniversite öğrencisini içeren çalışmasında ise öğrencilerin %65.8'i kadın, %34.2'si erkek olarak saptanmıştır. Çelik'in (2023) meslek yüksekokulu öğrencilerini incelediği çalışmada ise öğrencilerin %56.2'sinin erkek, %43.8'inin kadın olduğu görülmüştür. Bu çalışmadaki bulgular, literatürdeki diğer araştırmalarla tutarlılık göstermekte ve araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerinin genel eğilimlerle uyumlu olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, kadın öğrencilerin afetlere yönelik tutumlarının erkek öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, cinsiyetin afetlere yönelik tutumlar üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu ve kadınların afet risklerini daha yüksek algılama eğiliminde olduğunu göstermektedir (Baytiyeh ve Öcal, 2016; Cuesta vd., 2020). Kadınların afetlere yönelik daha olumlu tutumlarının, risk algısının yüksek olması ve toplumsal sorumluluk bilinci ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Juran, 2012). Toplumsal cinsiyet rolleri ve davranış kalıpları, bu farklılıkların nedenlerini açıklamada önemli bir yere sahiptir. Literatürde, kadınların afet durumlarında daha dayanışmacı bir tutum sergilediği ve toplumsal sorumluluk duygusunun bu durumu desteklediği vurgulanmaktadır (Cuesta vd., 2020). Ayrıca, kadınların daha yüksek bir risk algısına sahip olmasının, onların afetlere yönelik olumlu tutum geliştirmelerini kolaylaştırdığı bildirilmektedir (Baytiyeh ve Öcal, 2016). Cinsiyetin afetlere yönelik tutumlar üzerindeki bu etkisi, afet eğitimlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kadınların risk algısı ve olumlu tutumlarının, afet eğitim ve farkındalık programlarının planlanmasında dikkate alınması, afet yönetimindeki toplumsal farkındalığı artırabilir. Diğer yandan, erkek öğrencilerin düşük tutum puanlarını artırmaya yönelik stratejik müdahaleler, daha dengeli bir farkındalık düzeyi sağlamak için önemlidir (Mohamed vd., 2023). Afet eğitimlerinde cinsiyetin rolüne dair literatürdeki bulgular da bu sonucu desteklemektedir. Örneğin, Li ve arkadaşları (2022), kadın öğrencilerin afet farkındalığı ve olumlu tutum geliştirme oranlarının daha yüksek olduğunu belirlemiş, ancak uygulamaya dönük davranışlarda cinsiyetler arasında belirgin bir farklılık bulunmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, Patel ve arkadaşlarının (2023) çalışması, afet yönetiminde kadınların etkin roller üstlenmeye daha eğilimli olduklarını göstermiştir. Bu bulgular, afet yönetimi eğitimlerinde cinsiyet farkındalığının önemi üzerinde durulması gerektiğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasındaki afet tutumlarındaki farklılıkları gözler önüne sermekte ve afet eğitim programlarında toplumsal cinsiyet perspektifinin önemini vurgulamaktadır. Kadınların daha yüksek risk algısı ve olumlu tutum sergileme eğilimleri, bu farkındalığı toplumsal düzeyde artırma potansiyeline sahip olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra, erkek öğrencilerin afetlere yönelik farkındalıklarının ve olumlu tutumlarının artırılması için daha kapsamlı ve katılımcı eğitim programlarına ihtiyaç olduğu açıktır.

Bu araştırmada, her beş öğrenciden üçünün afete maruz kaldığı ve katılımcıların çoğunun en az bir aile üyesinin afet deneyimi yaşadığı belirlenmiştir. Literatürde, afet deneyiminin bireylerin risk algısını ve tutumlarını güçlendirdiği geniş bir şekilde ele alınmıştır. Şahin ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin %38.3'ünün en az bir afet deneyimi yaşadığı, Erkin ve arkadaşlarının (2024) araştırmasında ise hemşirelik öğrencilerinin %83.3'ünün afet deneyimi olduğu bildirilmiştir. Patel ve arkadaşlarının (2023) çalışması, öğrencilerin yarısından fazlasının afet deneyiminin olmadığını, bu durumun afet yönetimi konusunda daha düşük farkındalık düzeylerine yol açtığını ifade etmektedir. Bu çalışmada, afet eğitiminin önemi belirgin bir şekilde vurgulanmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu afet eğitimi almadığını ifade etmesine rağmen, afet eğitimi alma konusundaki yüksek isteklilik dikkat çekicidir. Üniversite öğrencilerinin afet bilinci, toplumun genel hazırlık düzeyini etkileyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Patel ve arkadaşlarının (2023) araştırmasında, üniversite öncesinde afet eğitimi almayan öğrencilerin oranının %74 olduğu, ancak %41'inin afet eğitimi almak istediği belirtilmiştir. Bu durum, eğitim programlarının etkinliğini artırmaya yönelik büyük bir fırsat olduğunu göstermektedir. Eğitim programlarının yalnızca bilgi artırımı sağlamadığı, aynı zamanda bireylerin kaygı düzeylerini azaltarak afetlere karşı daha etkin bir hazırlık yapmalarına olanak tanıdığı bildirilmektedir

(Mercan, 2022; Mohamed vd., 2023). Afet eğitimi, bireylerin afetlerin her aşamasında (hazırlık, zarar azaltma, müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa) bilinçli hareket etmelerini sağlamayı hedefler (Özmen ve İnce, 2017). Bu doğrultuda, afet eğitimlerinin toplum düzeyinde yaygınlaştırılması ve her yaş grubuna uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Gerdan, 2014). Bu çalışmada, öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün afet eğitimi almadığını belirtmesi, eğitimin mevcut erişim düzeyinin yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin %83.4'ünün afet eğitimine ihtiyaç duyduğunu ifade etmesi, bu alandaki talebin ve farkındalığın yüksek olduğunu göstermektedir. Yiğit ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, öğrencilerin %81.64'ünün afet eğitimi almak istediği ancak %64.9'unun daha önce bu konuda eğitim almadığı ve %57.91'inin de afet eğitimi almadığını ifade etmesi, afet eğitiminin çeşitli fakültelerde yaygınlaştırılması gerektiğini göstermektedir (Yiğit d., 2020). Erkin ve arkadaşlarının (2024) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin %95.2'sinin afet eğitimine ihtiyaç duyduğunu belirtmesi, özellikle sağlık bilimleri öğrencilerinin afetlere yönelik hazırlık düzeylerinin artırılması gerektiğine işaret etmektedir. Şahin ve arkadaşlarının (2018) çalışması da öğrencilerin %64.9'unun afet eğitimi almadığını ortaya koymuş, ancak bu konuda yüksek bir eğitim alma istekliliği olduğunu vurgulamıştır.

Bu çalışmada, afet planlarının eksikliği ve üniversite öğrencilerinin bu planlardan haberdar olmaması önemli bir sorun olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (%62.2), yaşadıkları çevrede bir afet planı bulunmadığını belirtmiştir. Bu bulgu, afet hazırlığına yönelik çabaların daha yaygın ve görünür hale getirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Literatürde de benzer şekilde, öğrencilerin afet planlarına dair farkındalık düzeyinin düşük olduğu vurgulanmıştır. Örneğin, Yiğit ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, öğrencilerin yalnızca %17.14'ünün yaşadıkları yerde afet acil durum planının varlığından haberdar olduğu belirtilmiştir. Şahin ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında ise öğrencilerin %95.4'ü, okullarındaki afet planı ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, Erkin ve arkadaşlarının (2023) hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin %72.1'inin çevrelerindeki afet planlarının varlığını bilmediği, %90.7'sinin ise bu planları okumadığı rapor edilmiştir. Bu durum, bireylerin afet sırasında durumu yönetememe, yanlış yönlendirilme veya doğru yardım kuruluşlarına ulaşamama gibi sorunlarla karşılaşma olasılığını artırmaktadır. Öğrencilerin afet planları hakkında bilgi sahibi olmalarının, afet durumlarında doğru kararlar alarak kendilerini ve çevrelerini güvende tutmalarına yardımcı olacağı açıktır. Erkin ve arkadaşlarının (2024) hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, afet planları hakkında bilgi sahibi olmayan bireylerin, afet durumlarında yanlış yönlendirilme riskiyle daha sık karşılaştığı saptanmıştır. Bu nedenle, üniversitelerde düzenli afet bilgilendirme programlarının ve tatbikatların yapılması hayati bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Afet gönüllülüğü, toplumun afetlere karşı dayanıklılığını artırmanın etkili bir yolu olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin %74.7'sinin daha önce herhangi bir gönüllülük faaliyetinde bulunmadığı belirlenmiştir. Al Assaf ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında, sağlık öğrencilerinin %95'inin afetler sırasında gönüllü olmaya istekli olduğu, ancak bilgi ve beceri eksikliklerinin bu isteği sınırladığı ifade edilmiştir. Byrne ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında ise afetlere ilişkin bilgi düzeyinin düşük (%48.9), ancak gönüllü olma isteğinin (%68.4) yüksek olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada, katılımcılar arasında afet yönetimi paydaşları arasında en çok "AFAD"ın öne çıktığı görülmüştür. Literatürde de benzer şekilde, AFAD'ın afet yönetimindeki lider rolüne vurgu yapılmaktadır. Uğur ve Işık (2020) çalışmasında, AFAD'ın yanı sıra valilik ve belediyelerin afet politikalarının uygulanmasında önemli paydaşlar olduğu belirtilmiştir. Avcı ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada, katılımcıların %79.9'u afet durumlarında müdahale ekibinin AFAD olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde, Erkin ve arkadaşlarının (2024) çalışmasında, öğrencilerin %69'unun "AFAD"ı temel afet yönetim paydaşı olarak görmesi, AFAD'ın toplumdaki bilinirliğini ve etkinliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin afet konusunda ilk başvurdukları bilgi kaynağının sosyal medya olduğu belirlenmiştir. Ogunleye ve Olusola'nın (2019) çalışması da sosyal medyanın afet farkındalığını

artırmadaki rolüne işaret etmektedir. Erkin ve arkadaşlarının (2023, 2024) çalışmaları, öğrencilerin afet bilgi kaynakları arasında sosyal medyanın ilk sırada yer aldığını, bunu internet ve televizyon/radyonun izlediğini göstermektedir. Özellikle sosyal medyanın anlık bilgi paylaşımı ve geniş kitlelere ulaşmadaki gücü, afet farkındalığını artırma ve müdahale süreçlerini yönlendirme konusunda kritik bir rol oynamaktadır. AFAD'ın sosyal medya, internet ve diğer kitle iletişim kanalları üzerinden yürüttüğü bilgilendirme ve farkındalık faaliyetleri, özellikle genç nüfus arasında etkili olmuştur. Afetlerin son yıllarda sıklıkla yaşanması ve medyada daha görünür hale gelmesi, AFAD'ın farkındalık yaratmadaki rolünü artırmıştır. Bu sonuçlar, AFAD'ın iletişim stratejilerinin afet bilinci oluşturma ve halkın afet yönetimine katılımını sağlama açısından önemli olduğunu göstermektedir. Ancak, sosyal medyanın bilgi kaynağı olarak etkin kullanımı sırasında, doğru ve güvenilir bilgilerin sağlanmasının kritik olduğu unutulmamalıdır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin afetlere yönelik tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların duyuşsal alt boyut puanlarının orta düzeyin üzerinde olduğu, ancak bilişsel ve davranışsal alt boyutların orta düzeyin altında kaldığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, bireylerin afet farkındalığı ve bilgi düzeyindeki eksikliklerin, pratik davranışlarına yansımakta sorunlar oluşturabileceğini göstermektedir. Türkan ve Kılıç'ın (2017) çalışmasında da duyuşsal alt boyut puanlarının orta düzeyin üzerinde, ancak bilişsel ve davranışsal boyutların altında olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, Boran ve Ulutaşdemir (2023), afet yönetimi bölümü öğrencilerinin genel afet tutumlarının orta düzeyin üzerinde bir performans sergilediğini, ancak davranışsal boyutun diğer boyutlara kıyasla daha düşük olduğunu vurgulamıştır. Bu durum, duyuşsal farkındalığın eyleme dönüşmesinde zorluklar yaşandığını ortaya koymaktadır. Sağlık bilimleri öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada, bireylerin afetlere ilişkin bilgi düzeyinin orta, tutumlarının olumlu, ancak uygulamaya hazır olma düzeylerinin sınırlı olduğu belirtilmiştir (Li vd., 2022). Bu bulgu, özellikle sağlıkla ilgili öğrencilerin yüksek stres altında çalışmaya hazır olmaları gerektiği düşünüldüğünde, eğitimde daha fazla vurgu yapılması gereken bir alan olduğunu göstermektedir. Alshakka ve arkadaşları (2022), tıp, diş hekimliği, hemşirelik ve eczacılık öğrencilerinin afetlere yönelik tutumlarının genel olarak orta düzeyde olduğunu, ancak uygulama kapasitesinin yeterince tatmin edici olmadığını bildirmiştir. Bu durum, afet yönetimi eğitim programlarının müfredat geliştirme sürecinde daha etkin bir şekilde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Afetlere yönelik farkındalık ve eğitimin davranışsal değişiklikler yaratma üzerindeki etkisi literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır. Mercan'ın (2022) çalışmasında, afet eğitimi alan öğrencilerin tutumlarının bilişsel ve davranışsal boyutlarda olumlu bir şekilde etkilendiği, duyuşsal boyutta ise kaygı düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Patel ve arkadaşları (2023), afet eğitimlerinin öğrencilerin bilgi düzeyini artırırken, pratikte bu bilgiyi uygulama konusundaki istekliliklerini de geliştirdiğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, afet yönetimi konusundaki müfredatların yalnızca teorik bilgiyi değil, aynı zamanda uygulamalı tatbikat ve simülasyon gibi pratik unsurları da içermesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı, yalnızca bir devlet üniversitesinde eğitim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu durum, elde edilen bulguların farklı üniversite türlerine veya daha geniş bir öğrenci popülasyonuna genellenmesini zorlaştırmıştır. Kullanılan "Afet Tutum Ölçeği", katılımcıların yalnızca kendini bildirimine dayalı bir ölçüm sağlamakta ve davranışlarının ya da bilgi düzeylerinin daha derinlemesine incelenmesine olanak tanımamaktadır. Çalışma, kesitsel bir tasarıma sahip olduğundan, öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarındaki değişiklikleri zaman içinde değerlendirememiştir. Ayrıca, katılımcılar sosyal olarak kabul görecektir yanıtlar verme eğiliminde olabileceğinden, bu durum bulguları etkileyebilecek bir yanlılık kaynağı oluşturmuştur.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin afetlere yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin afetlere yönelik genel tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ancak, afetlere yönelik bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda geliştirme ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin afet farkındalığına ilişkin bilgi düzeylerinin ve davranışlarının artırılması gerektiğini göstermektedir.

Afet eğitimi almış, afet planına sahip bir çevrede bulunan, afet gönüllüsü olan veya afet yönetimi bilgilerine dikkat eden öğrencilerin afet tutum puanlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadın öğrencilerin afet tutum puanlarının erkeklere göre daha yüksek olması, cinsiyetin bu konuda belirleyici bir değişken olabileceğini işaret etmektedir. Ayrıca, öğrencilerin afet bilgi kaynakları arasında sosyal medyanın en yaygın araç olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara yönelik öneriler şunlardır:

- Üniversite öğrencilerinin afetlere yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını geliştirmek için disiplinler arası bir yaklaşımla, bölüme özel olarak düzenlenmiş afet eğitim programlarının oluşturulması,
- Üniversite seçmeli dersleri aracılığıyla afet yönetimi eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve sürekli hale getirilmesi,
- Periyodik afet eğitimleri ve tatbikatların düzenlenerek öğrencilerin afetlere hazırlık düzeylerinin artırılması,
- Sosyal medya platformlarında, afetlere ilişkin doğru ve güvenilir bilgi paylaşımı yapılmasını sağlayacak güncel ve güvenilir kanalların oluşturulması,
- Üniversite öğrencilerinin afet farkındalığını artırmak ve gönüllülüğe teşvik etmek amacıyla üniversite bünyesinde farkındalık kampanyaları ve bilgilendirme etkinliklerinin düzenlenmesi.

Bu çalışmanın bulguları, ülkenin çeşitli coğrafi bölgelerinde ve farklı örneklem gruplarında gerçekleştirilecek çeşitli araştırmalar için bir temel oluşturabilir.

Makale Bilgisi ve Teşekkür

Bu çalışma Tübitak 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı 2023 yılı 1. Dönem kapsamında desteklenmiştir.

KAYNAKLAR

Al Assaf, W. I., Al Khoudairy, R. S., Al Awad, S. S., Alqahtani, J. M., Al Ahmari, R. A., Al Harbi, M. H., Al Shehri, R. S. (2022). Willingness of Saudi Health-Care students to Volunteer during disasters: a Multicenter Study. *Journal of Nature and Science of Medicine*, 5(1), 11-16. doi: 10.4103/jnsm.jnsm_9_21

Alshakka, M., Badulla, W. F., Al-Abd, N., Alawi, S., Ibrahim, M. I. M. (2022). Knowledge, attitude, and readiness to practice disaster preparedness among university health students: insights from resource-poor setting. *Journal of Hunan University Natural Sciences*, 49(1). doi: 10.55463/issn.1674-2974.49.1.22

Avcı, S., Kaplan, B., Ortabağ, T. (2020). Hemşirelik bölümündeki öğrencilerin afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri. *Resilience*, 4(1), 89-101. doi: 10.32569/resilience.619897

Baytiyeh, H., Öcal, A. (2016). High school students' perceptions of earthquake disaster: A comparative study of Lebanon and Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 18, 56- 63. doi: 10.1016/j.ijdr.2016.06.004

Boran, N., Ulutaşdemir, N. (2023). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin Afet Farkındalığı ve Afetlere Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 82-89. doi: 10.37989/gumussagbil.1182379

Bulat, Ç., Özbaşı, D. (2021). Üniversite Personelinin Afet Yönetimi Hakkında Bilgi, Tutum Ve Davranışlarının İncelenmesi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Dergisi* (16), 68-82. doi:10.20860/ijoses.996847

Byrne, M. H. V., Ashcroft, J., Alexander, L., Wan, J. C., Harvey, A. (2022). Systematic review of medical student willingness to volunteer and preparedness for pandemics and disasters. *Emergency Medicine Journal*, 39(10), e6-e6. doi: 10.1136/emmermed-2020-211052

Cabilao-Valencia, M. I., Ali, M., Maryani, E., Supriatna, N. (2019). Integration of disaster risk reduction in the curriculum of Philippine educational institution. In 3rd Asian Education Symposium (AES 2018) (pp. 463-468). Atlantis Press.

Chen, L., Huang, Y. C., Bai, R. Z., Chen, A. (2017). Regional disaster risk evaluation of China based on the universal risk model. *Natural Hazards*, 89, 647-660. doi: 10.1007/s11069-017-2984-2

Çelik, İ. H. (2023). A Research on Vocational School Students within the Framework of Disaster Awareness and Disaster Preparedness Levels. *Journal of Disaster and Risk*, 6(3), 852-869. doi: 10.35341/afet.1236274

Cuesta, A., Alvear, D., Carnevale, A., Amon, F. (2022). Gender and public perception of disasters: a multiple hazards exploratory study of EU citizens. *Safety*, 8(3), 59. doi: 10.3390/safety8030059

Erdoğan Ö. (2018). Afet Hemşireliği Eğitimi. Öztekin SD, editör. *Afet Hemşireliği*. Ankara: Türkiye Klinikleri, 115-20.

Erdoğan, S., Nahcivan, N., & Nihal, M. N. (2024). Hemşirelikte Araştırma Süreç, Uygulama ve Kritik [Nursing research. Process, implementation, and critics]. Ankara: Nobel publication. 5.Baskı; ISBN: 9786053353461 ss: 261

Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin Afet Profili. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 5-7.

Erkin, Ö., Konakçı, G., Arkan Üner, G. (2023). The effect of disaster nursing course on nursing students' perceptions of disaster awareness, preparedness, and response self-efficacy. *Afet ve Risk Dergisi*. doi: 10.35341/afet.1240283

Erkin, Ö., Yenigün, S., Gümüş, C., Coşgun, M., Aslan, G. (2024). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Afet Eğitimlerinin Hemşirelik Öğrencilerinin Afet Yönetimi Algısına Etkisi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(1), 47-61. doi: 10.35341/afet.1420631

Gerdan, S. (2014). Determination of Disaster Awareness, Attitude Levels and Individual Priorities at Kocaeli University. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 159-176. doi: 4689/ejer.2014.55.10

Inal, E., Dogan, N. (2018). Improvement of General Disaster Preparedness Belief Scale based on Health Belief Model. *Prehospital and Disaster Medicine*, 33(6), 627-636. doi: 10.1017/S1049023X18001012

Juran, L. (2012). The gendered nature of disasters: Women survivors in post-tsunami Tamil Nadu. *Indian Journal of Gender Studies*, 19(1), 1-29. doi: 10.1177/097152151101900101

Khorram-Manesh, A., Berlin, J., Roseke, L. L., Aremyr, J., Sörensson, J., Carlström, E. (2018). Emergency management and preparedness training for youth (EMPTY): The results of the first Swedish Pilot study. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 12, 685-688. doi: 10.1017/dmp.2017.144

Kılıcı, F., Kara, B. Y. & Bozkaya, B. (2015). Locating temporary shelter areas after an earthquake: A case for Turkey. *European Journal of Operational Research*, 243(1), 323-332. doi: 10.1016/j.ejor.2014.11.035

Kourtit, K., Nijkamp, P., Banica, A. (2023). An analysis of natural disasters' effects–A global comparative study of 'Blessing in Disguise'. *Socio-Economic Planning Sciences*, 88, 101599. doi: 10.1016/j.seps.2023.101599

Li, S., Gillani, A. H., Ibrahim, M. M. I. M., Omer, S., Fang, Y. (2022). Should We Focus More on Teaching and Training Disaster Management in Health-care Colleges? An Insight into the Students' Knowledge, Attitude, and Readiness to Practice. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*, 14(3), 147–156. doi: 10.4103/jpbs.jpbs_420_21

Mariam, I., Budhiana, J., Permana, I., Dewi, R., Rahmanishati, W., Noviyanti, L., vd. (2021). Knowledge, attitudes, disaster training and self efficacy on disaster preparedness. *Research Horizon*, 1(5), 179-188. doi: 10.54518/rh.1.5.2021.179-188

Mathew, A., Tkachuck, A., Schulenberg, S. E., Lair, E. C. (2018). Natural disaster preparedness in college students: Implications for institutions of higher learning. *Journal of American College Health*, 66(4), 269–279. doi: 10.1080/07448481.2018.1431897

Mercan, S. I. (2022). The Effect of Disaster Training on Attitudes Towards Disaster In Cognitive, Emotional And Behavioral Dimensions. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(19), 1925-1937. doi: 10.35826/ijetsar.510

Mohamed, N. A., Abdel-Aziz, H. R., Elsehrawy, M. G. (2023). Nursing Students' Knowledge, Attitude, and Practice Regarding Disaster Preparedness: A Cross-Sectional Study. *Risk Management and Healthcare Policy*, 16, 2427–2437. doi: 10.2147/RMHP.S435131

Muttarak, R., Lutz, W. (2014). Is education a key to reducing vulnerability to natural disasters and hence unavoidable climate change?. *Ecology and society*, 19(1). doi: 10.5751/ES-06476-190142

Nifa, F. A. A., Lin, C. K., Rani, W. N. M. W. M., Wei, O. J. (2018). A study on awareness of disaster risk reduction (DRR) among university students: The case of PETRONAS residential hall students. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2016, No. 1, p. 020005). AIP Publishing LLC.

Ogunleye, O. I., Olusola, J. A. (2019). Evaluating disaster preparedness among university learners: a study of Ekiti State University, Ado-Ekiti, Nigeria. *World Journal of Innovative Research*, 6(2), 83-88.

Özmen, B., İnce, Z. D. (2017). Okul Tabanlı Afet Eğitimi. *Resilience*, 1(1), 21-29. doi: 10.32569/resilience.356892

Patel, R. K., Pamidimukkala, A., Kermanshachi, S., Etminani-Ghasrodashti, R. (2023). Disaster Preparedness and Awareness among University Students: A Structural Equation Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 4447. doi: 10.3390/ijerph20054447

Paton, D. (2003). Disaster preparedness: a social cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management*, 12(3), 210-216.

Rañeses, M. K., Chang-Richards, A., Richards, J., Bubb, J. (2018). Measuring the level of disaster preparedness in Auckland. *Procedia engineering*, 212, 419-426. doi: 10.1016/j.proeng.2018.01.054

Sezer, Ö., Tozbey, Ş. (2023). Türkiye'de afet yönetiminin merkezi ve yerel düzeyde örgütlenmesi üzerine bir değerlendirme. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 79-102.

Sümbüloğlu K., Sümbüloğlu V. (2017). *Biyoistatistik*. Hatipoğlu Yayıncılık, 18. Baskı, Ankara.

Şahin, Y., Lamba, M., Öztop, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.

Takahashi, K., Kodama, M., Gregorio, E. R., Tomokawa, S., Asakura, T., Waikagul, J., Kobayashi, J. (2015). School Health: An essential strategy in promoting community resilience and preparedness for natural disasters. *Global Health*, 23. doi: 10.3402/gha.v8.29106

Türkan, A. H., Kılıç, İ. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel, Duyuşsal ve Davranışsal Boyutta Afetlere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bir Betimleme. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 114-127. doi: 10.15869/itobiad.290145

Türkan, A. H., Kılıç, İ., Tiryakioğlu, M. (2019). Development of a Disaster Attitude Scale and Assessment of University Students' Attitudes Towards Disasters. *Ege Academic Review*, 19(4), 457-467. doi: 10.21121/eab.476531

Uğur, A., Işık, M. (2020). Türkiye'nin afetlere hazırlık politikalarının toplum algısı üzerinden karşılaştırmalı analizi: Van-Bitlis illeri örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 6(1), 98-118. doi: 10.21324/dacd.542528

URL 1, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2022). <https://www.afad.gov.tr/2022-afet-tatbikat-yili-kapsaminda-istanbul-tatbikati-basin-duyurusu-19052022> (Son Erişim: 25.11.2023)

URL 2, The Emergency Events Database [EM-DAT] (2023). 2022 disasters in numbers. https://cred.be/sites/default/files/2022_EMDAT_report.pdf (Son Erişim: 25.03.2024)

URL 3, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). (2020). The International Disasters Database. <https://www.cred.be/> (Son Erişim: 25.03.2024)

Yiğit, E., Boz, G., Gökçe, A., Özer, A. (2020). İki Fakülte Öğrencilerinin Afet Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(4), 580-586. doi: 10.31832/smj.696069